

การพัฒนาารูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
A Models of Cooperation for Management of Lifelong Education Between
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus and Communities
in Muang Roi Et, Roi Et Province.

จิราภรณ์ ผันสว่าง

พระครูกิตติวราทร, พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรัตน,
กุสุมา สุ่มมาตร์¹, ระพีพัฒน์ หาญโสภณ²

Jiraporn Phansawang,

Phrakrukittiwathorn, Phrakrusangkarakchairatchayaratano,

Kusuma Summart, Rapeepat Hansopa

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงตามสภาพที่คาดหวัง ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ยึดหลักการมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม แบบสังเกต และแบบตรวจสอบหรือบันทึก

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาารูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กับชุมชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดร่วมกัน พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการกิจกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 วงจร 6 ขั้นตอน ในภาพรวมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังทุกโครงการ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรมหาวิทยาลัย ได้ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ 3 ลักษณะ คือ 1) ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติตามหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพที่ได้จากการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาารูปแบบความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาารูป

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

² นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 9 ประการ เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหา 2) พัฒนาเป็นแผนกลยุทธ์ 3) การตั้งชุดดำเนินงาน 4) ร่วมดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ 5) นิเทศงานอย่างต่อเนื่อง 6) พูเพื่อเรื่องปรับปรุง 7) มุ่งสู่ความภูมิใจ 8) รายงานต่อสาธารณชน และ 9) สร้างค่านิยมที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: 1.การพัฒนาารูปแบบ 2.ความร่วมมือ 3.การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop a model of cooperation for management of life-long education between Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus and communities in Muang Roi Et municipality, and 2) to monitor the change in learning experience of individuals, a group of persons, and Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, resulting from the developed model. The participatory action research was applied, and to collect the information, 25 samples, both monks and laypersons, were selected by means of simplistic random, from staff members of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, and members of communities located in the Roi Et municipality and the organizations concerned. The research devices comprised the in-depth interviews, group interviews, observation and recording measure.

The results of the study were as follows:

The development of a model for management of life-long education between Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus and communities in Muang Roi Et municipality was found that the activities operated in a single cycle with 6 steps of operation, in an overall aspect, achieved the purposes as expected, and effected a remarkable change in the learning experience of individuals, a group of persons and the University. Three new concepts were also found, comprising 1) the concept about the implementation of the participatory action research, 2) the concept about the bringing into practice of the operation plan in terms of the development of a model for management of life-long education, and 3) the concept about the measures by which a model of cooperation for management of life-long education should be developed. The measures were nine in number, consisting of 1) analytical study of the problems; 2) strategic development; 3) setting of the ad hoc commission; 4) constructive collaboration; 5) perpetual supervision; 6) perpetual improvement; 7) goal achievement; 8) public report; and 9) invention of sustainable values.

Key words: 1.Development of a model 2.cooperation 3.Long-life education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา ศักยภาพความสามารถของบุคลากรในชุมชน อันเป็นบทกำหนดตาม มาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยการกระจายอำนาจทางวิชาการให้ท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ที่มุ่งให้ ทุกส่วนของสังคมได้ร่วมกันให้ความสำคัญต่อการพัฒนา คนเป็นจุดหมายหลักโดยผ่านกระบวนการ การศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 สาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติล้วนมุ่งไปที่การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 8 ระบุว่าว่าการจัดการ ศึกษา ให้ยึดหลักกว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษา และการ พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อคนทั้งมวล ทุกหมู่ และทุกคน อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับกลุ่ม ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน การศึกษาไม่ได้เป็นเรื่องของโรงเรียนและครูเท่านั้น แต่สรรพกำลังทั้งมวลในสังคมต้อง มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการศึกษา เช่น ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ สื่อ กองทัพ สถาบัน ทางศาสนา เป็นต้น ต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้พัฒนาคนได้เต็มศักยภาพของความ เป็นมนุษย์ ให้รู้จักความจริงของแผ่นดินไทยให้คิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็นอยู่ร่วมกันเป็น ให้กระบวนการ เรียนรู้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงเพื่อแก้ปัญหาความยากจน และปัญหาอื่น ๆ พร้อมกันไปในการเรียนรู้ การเรียน รู้ต้องควบคู่กันไปกับการ สร้างความรู้หรือการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญาโดยทั่วตลอด และการ เรียนรู้ต้องสร้าง พลังทางสังคมขึ้นเต็มแผ่นดิน เป็นพลังแผ่นดินที่จะแก้ปัญหาทุกเรื่องพร้อมกันไป (ประเวศ วัชสี, 2544)

ระบบการศึกษาที่คนส่วนใหญ่รับรู้ คือ ระบบการศึกษาในโรงเรียนซึ่งรัฐ เกือบจะผูกขาดในการ จัดการเป็นส่วนใหญ่ และได้กลายมาเป็นสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต วิถีคิด ระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และชุมชนท้องถิ่น ทำให้โรงเรียนกลายเป็นสิ่งแปลกแยกในชุมชนมากขึ้น กลไก ดั้งเดิมในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองโดยชุมชน ผ่านสถาบันต่าง ๆ ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม ของชุมชนเอง เช่น วัด มัสยิด ได้ถูกกลดบทบาทลง ผลที่ตามมา คือ ชุมชนไม่สามารถดำรงสภาพความเป็น ชุมชนไว้ได้ เพราะไม่มีกลไกใน การดึงทรัพยากรของชุมชนหรือมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนที่ สอดคล้องกับสภาพพื้นฐาน ได้ทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและก่อให้เกิดความล่มสลายของชุมชนในที่สุด การแสวงหาทาง ออกในการปรับเปลี่ยนระบบ “การศึกษา” ที่เป็นอยู่ให้เป็นกลไกที่สำคัญในการจัด กระบวนการ พัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริง จึงเป็นแนวทางที่ ควร ให้ความสำคัญและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (วิจารณ์ พานิช, 2540) สอดคล้องกับที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) กล่าวว่าบุคคลแต่ละคน ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ทั้งหมดต้องมีส่วนร่วมและผนึกกำลังอย่างเข้มแข็ง เป็นอัน หนึ่งอันเดียวกัน เป็นพันธมิตรถาวรเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน การเพิกเฉยละเลยหรือถ่วงรั้ง การปฏิรูป

การศึกษาจะเป็นการบ่อนทำลายชาติโดยไม่รู้ตัว

นอกจากนั้น ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนและ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) สอดคล้องกับแนวคิดของนาตยา ปิลันธนาพันธ์ (2542) ที่เชื่อว่าชุมชนเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดย แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า 1) การเรียนรู้โดยพื้นฐานเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทั่วไปเราจัดระบบการเรียนรู้ตาม สภาพสังคมที่เราอยู่ ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่อยู่ในชุมชนที่โรงเรียน ตั้งอยู่ 2) ความรู้ต้องบูรณาการกับชีวิตในชุมชน ความรู้ที่แท้จริงเป็นความรู้ที่ต้องมีการบูรณาการ ทั้งการปฏิบัติ การเกี่ยวข้องกับสังคม และการรอบรู้ในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ 3) กระบวนการเรียนรู้และการเป็นสมาชิกของชุมชน เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ชุมชนกำหนดสิ่งที่จะให้เราเรียนรู้และสิ่งที่เราเรียนรู้ก็กลับคืนสู่ชุมชนเช่นกัน 4) ความรู้และการปฏิบัติแยกจากกันไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ที่เราจะรู้อะไรโดยไม่เคยลงมือทำ ในขณะที่เราทำอะไร เราได้รู้แล้ว ได้เรียนรู้แล้ว 5) การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ การได้ร่วมลงมือปฏิบัติจริงใน กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีผลทั้งต่อการเรียนรู้ของเรา และทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

จากแนวคิดดังกล่าวจะสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ที่นำเสนอยุทธศาสตร์ ความร่วมมือระหว่างชุมชน สถานประกอบการและโรงเรียนในการปฏิรูปการศึกษาของชิลิคอน แวลลีย์ที่แสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความเข้าใจ และความร่วมมือจากชุมชน ทุกระดับของชาวซิลิคอนแวลลีย์ ทำให้สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันได้สำเร็จ และประกอบกับความมุ่งมั่นของชุมชน ทำให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นผลสำเร็จในเวลาเพียงไม่กี่ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อค้นหารูปแบบเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน จะก่อให้เกิดผลดี ทั้งนี้เพราะความร่วมมือ มีจุดเด่นใน 3 ประการหลัก คือ ด้านบริบท การมีส่วนร่วมในการนำคนในท้องถิ่นที่รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของ ชุมชนอย่างแท้จริงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองในการร่วม กันทำงานทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจ และการกระทำอย่างเต็มที่รวมทั้งมีความรู้สึกที่ ตนเองเป็นเจ้าของชุมชน และต้องการร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนมากกว่าการนำโครงการ ที่กำหนดทุกอย่างจากภายนอกของชุมชนมาเรียบร้อยแล้วและนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งจะ使人ในชุมชนปฏิเสธและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือและสุดท้าย คือด้านจิตใจ การมีส่วนร่วมทำให้ ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ตนเองมีสิทธิ ในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อชีวิตของตน (Hirsch, 1990) ด้วย

เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อให้ได้รูปแบบของโครงการที่มีความเหมาะสม ที่จะนำไปใช้กับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและด้วยเหตุที่ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตครูที่ต้องรู้และเข้าใจกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประกอบกับบัณฑิตเหล่านี้จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะดำเนินการงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการการโดยมีส่วนร่วม

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดในฐานะเป็นองค์กรสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่มีหน้าที่บริการการศึกษาให้กับชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนั้นมีลักษณะอย่างไร ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามที่เสนอของ Seymour-Rolls & Hughes (2000); Mills (2007); Quixley (2008); James, Milenkiewicz & Bucknam (2008); Creswell (2008); McTaggart (2010); ชยานนท์ มณเฑียรจันทร์ (2553); วิโรจน์ สารรัตน์ (2558) ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนผล (Reflecting) โดยคาดหวังผลที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมายที่ร่วมกันกำหนด เกิดการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ทั้งเพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และเพื่อนำผลการวิจัยเป็นกรณีศึกษาในการนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรแห่งอื่นๆ โดยการวิจัยมีคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยดังกล่าวในหัวข้อถัดไป

2. โจทย์วิจัย

2.1 ผลการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กำหนดเป็นอย่างไร การดำเนินงานนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และความรู้ใหม่ อะไรบ้าง

2.2 รูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีลักษณะอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.2 เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงตามสภาพที่คาดหวัง ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

4. สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 เป็นการวิจัยที่ก่อให้เกิด “บุคคล” เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ขึ้น ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับมหาวิทยาลัย เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing)

5.2 เป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิด “เกิดองค์ความรู้” จากบุคคลและผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงาน ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.3 นักวิจัย สามารถศึกษาเรียนรู้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบการวิจัยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5.4 บุคลากรในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โรงเรียนและชุมชนผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัย ไปศึกษาทบทวนและดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง เพราะลักษณะที่ดีประการหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

ได้กำหนดผู้ร่วมวิจัย (Research Participant) เป็นบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และนอกมหาวิทยาลัย คือ บุคลากร ผู้แทนชุมชนของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน และร่วมปฏิบัติงานร่วมกัน และการดำเนินการวิจัยครั้งนี้มี 1 วงจร 6 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (observing) ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผล (conclusion)

ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่เลือกใช้ในการวิจัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 5 ขั้นตอนนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะๆ เขียนและนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (critical approach) แสดงหลักฐานประกอบทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย เอกสาร หรืออื่นๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ และวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่อให้เป็นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายในประเด็นจากคำถามการวิจัยและประเด็นอื่นๆ ที่พบจากการวิจัยรวม 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง 2) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง 3) ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ตามลำดับ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง

การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง พบว่า หลังจากการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติผลปรากฏว่าสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกโครงการส่งผลให้ การพัฒนารูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กับชุมชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตามแผนปฏิบัติการโครงการที่คาดหวังที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 การวางแผน (Planning) นั้น พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการกิจกรรมในภาพรวมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังทุกประเด็น ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความร่วมมือ และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในแนวทางปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง

จากผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย 2) ระดับกลุ่ม คือ กลุ่มคณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด 3) ระดับองค์การ คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้จากการกระทำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับหน่วยงาน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันหรือจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย และกับบุคคลอื่นๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทั้งนี้การเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือการกระทำนั้นได้เกิดขึ้นในหลายลักษณะในทุกขั้นตอนของการวิจัย ทั้งนี้ยังพบว่าทั้ง ผู้วิจัยผู้ร่วมวิจัย และสถานศึกษา ได้เกิดการเรียนรู้อย่างมากมายและหลากหลาย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากลักษณะการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ในลักษณะนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้แบบอื่นๆ และยังพบว่าการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวจะติดตัวบุคคลนั้นๆ ได้คงทนและยั่งยืนกว่าการเรียนรู้แบบอื่นๆ ซึ่งวิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) หรือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) จากการร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ในทุกขั้นตอนจากการวิจัยถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า การกระทำ (doing) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ (learning) ได้มากถึง 75% ซึ่งสูงกว่ากิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อื่นๆ เช่น การอภิปราย การสาธิต การใช้โสตทัศนูปกรณ์ การอ่าน และการบรรยายนำเสนอผลงาน ซึ่งผู้วิจัยควรจะต้องคำนึงถึง “การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาอย่างเต็มที่ก่อน” โดยปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดประเด็นต่างๆ ดังกล่าวตามประสบการณ์และทุนความรู้ที่มีอยู่เดิมของพวกเขา หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงจะนำเอาแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนางานนั้นๆ มาเสริมตามหลักการ “ดึงศักยภาพจากภายในหรือให้มีการระเบิดจากภายใน (inside-out) ก่อน แล้วเสริมด้วยศักยภาพจากภายนอก (outside-in)” หรือตามแนวคิด “let them first, then researcher” และที่สำคัญการเรียนรู้ว่าในการขับเคลื่อนองค์การให้มุ่งไปข้างหน้าสู่ความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ นอกจากองค์ประกอบในด้านการบริหารจัดการแล้ว ปัจจัยเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลที่ถือเป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้กัน เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ขับเคลื่อนแผนงาน